

**ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА, КРИМІНОЛОГІЇ
ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА**

КОМАРНИЦЬКИЙ М. В.,
здобувач кафедри кримінального права
(Луганський державний університет
внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка)

УДК 343.3.7

**ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НЕЗАКОННЕ
ВИДОБУВАННЯ КОРИСНИХ КОПАЛИН ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНОГО
ЗНАЧЕННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ КВАЛІФІКУЮЧОЇ ОЗНАКИ «ВЧИНЕНІ
НА ТЕРИТОРІЯХ ЧИ ОБ'ЄКТАХ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ»**

У статті здійснено комплексний аналіз змісту кваліфікуючої ознаки «вчинені на територіях чи об'єктах природно-заповідного фонду», встановлено її місце в системі ознак складу злочину «незаконне видобування корисних копалин», а також розглянуто перспективи удосконалення техніки конструювання зазначеної кваліфікуючої ознаки в межах ч. 3 ст. 240 КК України.

Ключові слова: незаконне видобування корисних копалин, кримінальна відповідальність, склад злочину, кваліфікуюча ознака, території та об'єкти природно-заповідного фонду.

В статье осуществлен комплексный анализ содержания квалифицирующего признака «совершенные на территориях или объектах природно-заповедного фонда», установлено его место в системе признаков состава преступления «незаконная добыча полезных ископаемых», а также рассмотрены перспективы совершенствования техники конструирования указанного квалифицирующего признака в пределах ч. 3 ст. 240 УК Украины.

Ключевые слова: незаконная добыча полезных ископаемых, уголовная ответственность, состав преступления, квалифицирующий признак, территории и объекты природно-заповедного фонда.

The paper presents a comprehensive analysis of the content of the qualifying circumstance «committed in the territories and objects of natural reserve fund» established its place in the corpus delicti «illegal mining», as well as the prospects for improving the design of the equipment qualifying sign within 3 hours Art. 240 of the Criminal Code of Ukraine.

Key words: illegal mining, criminal liability, offense, aggravating circumstances, areas and objects of natural reserve fund.

Вступ. У вітчизняній та російській теорії кримінального права кваліфікуючі ознаки, як правило, визначаються як передбачені кримінальним законом характерні для частини злочинів певного виду суттєві обставини, які відбивають типовий, однак значно підвищений (порівняно з основним складом злочину) ступінь суспільної небезпеки діяння й особи винного і впливають на кваліфікацію вчиненого, а також вид і міру відповідальності [1, с. 230; 2, с. 9]. Як слушно зазначає Н.О. Гуторова, встановлюючи

кваліфікуючі ознаки того чи іншого злочину, законодавець проводить градацію караності, тим самим звужуючи сферу суддівського розсуду, сферу індивідуалізації покарання [3, с. 320].

Одним із основних засобів диференціації кримінальної відповідальності за незаконне видобування корисних копалин загальнодержавного значення (ч. 2 ст. 240 КК України) виступає система кваліфікуючих та особливо кваліфікуючих ознак, закріплених у частинах 3 і 4 ст. 240 КК України, чільне місце серед яких посідає така обставина, як «вчинені на територіях чи об'єктах природно-заповідного фонду». Ця ознака допомогла законодавцю «виділити» із основного складу злочину «незаконне видобування корисних копалин» такої форми його вчинення, яка, на думку законодавця, характеризується значно вищим рівнем суспільної небезпеки, а отже, й вимагає встановлення більш суворого покарання для осіб, котрі його вчинили.

В українській кримінально-правовій літературі аналізу цього кваліфікованого виду злочину приділяли увагу такі науковці, як В.І. Андрейцев, В.І. Антипов, П.С. Берзін, А.Б. Благой, С.Б. Гавриш, О.О. Дудоров, М.Й. Коржанський, В.К. Матвійчук, Н.В. Нетеса, С.І. Селецький, О.П. Шем'яков, А.М. Шульга, М.І. Хавронюк та деякі інші криміналісти сучасності. Поряд із цим значна частина теоретичних і практичних проблем кримінальної відповідальності за незаконне видобування корисних копалин, вчинене на територіях чи об'єктах природно-заповідного фонду, залишилися до кінця невіршеними.

Постановка завдання. Метою нашої статті є комплексний аналіз змісту кваліфікуючої ознаки «вчинені на територіях чи об'єктах природно-заповідного фонду», встановленням її місця у системі ознак складу злочину «незаконне видобування корисних копалин», а також розгляд перспектив удосконалення техніки конструювання зазначеної кваліфікуючої ознаки в межах ч. 3 ст. 240 КК України.

Результати дослідження. Переходячи до безпосереднього аналізу кваліфікуючої ознаки «вчинені на територіях чи об'єктах природно-заповідного фонду», слід відзначити, що згідно з українським законодавством території та об'єкти природно-заповідного фонду виділяються з метою збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу та забезпечення моніторингу довкілля¹. Так, у ст. 6 ЗУ «Про природно-заповідний фонд України» визначено, що території та об'єкти, що мають особливу екологічну, наукову, естетичну, господарську, а також історико-культурну цінність, підлягають комплексній охороні. На землях природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного або історико-культурного призначення забороняється будь-яка діяльність, яка негативно впливає або може негативно впливати на стан природних та історико-культурних комплексів та об'єктів чи перешкоджає їх використанню за цільовим призначенням².

Як впливає зі змісту преамбули до ЗУ «Про природно-заповідний фонд України», *природно-заповідний фонд України* – це ділянки суші і водного простору, природні комплекси та об'єкти яких мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність і виділені з метою збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу та забезпечення фонового моніторингу навколишнього природного середовища.

¹ До складу природно-заповідного фонду України входять більш як 7608 територій та об'єктів загальною площею 3,2 мільйона гектарів (5,4% загальної площі країни) та 402,5 тисячі гектарів у межах акваторії Чорного моря. Частина природно-заповідних територій в Україні є недостатньою і залишається значно меншою, ніж у більшості країн Європи, де площі, зайняті під природно-заповідні території, становлять у середньому 15%. Про це говориться в Основних засадах (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2020 року, затверджених Законом України від 21 грудня 2010 р.

Доктринальне визначення природно-заповідного фонду формулює О.М. Ковтун, на думку якої природно-заповідний фонд України – це сукупність природних і штучно створених територій та об'єктів, що об'єднуються на основі принципу заповідання, мають особливу природоохоронну, наукову, рекреаційну, освітньо-виховну, естетичну та іншу цінність, призначені для збереження ландшафтного і біологічного різноманіття, генофонду тваринного і рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу, забезпечення сталого розвитку і фонового моніторингу навколишнього природного середовища, наукового вивчення процесів, що відбуваються під впливом антропогенного втручання, вилучаються з господарського використання повністю або частково і оголошуються територіями чи об'єктами природно-заповідного фонду України [4, с. 53].

Законодавством України не визначено, які категорії природно-заповідного фонду належать до територій, а які – до об'єктів. Конструктивною слід визнати позицію О.М. Ковтун, яка вважає, що до об'єктів доцільно віднести пам'ятки природи, які становлять собою здебільшого невеликі за площею (справді унікальні) природні утворення або такі, що взагалі практично не мають своєї території – дерева, скелі, джерела, печери, гроти, виходи порід тощо. Решта категорій природно-заповідного фонду має визначатися терміном «територія» [4, с. 53, 56].

Як випливає з положень ст. 3 ЗУ «Про природно-заповідний фонд України», до територій та об'єктів природно-заповідного фонду України належать: 1) *природні території та об'єкти* – природні та біосферні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища; 2) *штучно створені об'єкти* – ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, парки – пам'ятки садово-паркового мистецтва (основна функція цих штучних об'єктів полягає у збереженні видів в умовах культури, інтеграція та акліматизація, збереження цінних паркових асамблей, екологічне виховання)³.

При цьому слід відзначити, що нормативне визначення правового режиму всіх зазначених вище територій та об'єктів природно-заповідного фонду України, порядок їх створення та оголошення, правові засади функціонування, основні засоби збереження та охорони, а також вирішення питань про дозволені види використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду України, специфіку ведення державного кадастру таких територій та об'єктів, встановлення їх охоронних зон, порядок ведення на них науково-дослідних робіт, економічне забезпечення організації та функціонування природно-заповідного фонду України чітко визначені положеннями ЗУ «Про природно-заповідний фонд України», а тому потреби у повторенні відносно простих і зрозумілих положень регулятивного законодавства ми не вбачаємо

³ Згідно з положеннями ЗУ «Про природно-заповідний фонд України» території та об'єкти природно-заповідного фонду можуть використовуватися у природоохоронних, наукових, оздоровчих та інших рекреаційних цілях, в освітньо-виховних цілях, для потреб моніторингу навколишнього природного середовища. Ці види використання, а також заготівля деревини, лікарських та інших цінних рослин, їх плодів, сіна, випасання худоби, мисливство, рибальство та інші види використання можуть здійснюватися лише за умови, що така діяльність не суперечить цільовому призначенню територій та об'єктів природно-заповідного фонду. ЗУ «Про природно-заповідний фонд України» передбачає режим спеціального використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Інструкція про застосування порядку встановлення лімітів на використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення, затверджена наказом МОНПС України від 24 січня 2008 року № 27, визначає порядок встановлення лімітів на використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України загальнодержавного значення для всіх підприємств, установ, організацій, землевласників, у віданні яких знаходяться природні ресурси в межах зазначених територій та об'єктів.

Продовжуючи характеристику такої кваліфікуючої ознаки, як «вчинені на територіях чи об'єктах природно-заповідного фонду», слід відзначити, що на думку Н.В. Нетеси, ця ознака (за термінологією авторки – обтяжуюча обставина) безпосередньо стосується місця вчинення злочину, під яким розуміється певна територія, що визначена у диспозиції кримінально-правової норми, на якій було вчинене суспільно небезпечне діяння або настав злочинний результат [6, с. 158; 7, с. 223].

Такий підхід зазначеної авторки щодо місця ознаки «вчинені на територіях чи об'єктах природно-заповідного фонду» в системі ознак складу злочину «незаконне видобування корисних копалин» можна пояснити тим, що, як правило, такий кваліфікований вид видобування корисних копалин відбувається саме на певних територіях природно-заповідного фонду (заказники, заповідні урочища тощо). Утім, Н.В. Нетеса, на жаль, не бере до уваги тієї важливої обставини, що у ч. 2 ст. 240 КК України йдеться не лише про певні території, а й про об'єкти природно-заповідного фонду. До останніх, до речі, належать й пам'ятки природи (окремі унікальні природні утворення, що мають особливе природоохоронне, наукове, естетичне, пізнавальне чи культурне значення), які, як вже було зазначено вище, можуть мати вельми незначну охоронювану територію (гори, озера, водоспади, джерела, каскади, печери тощо) або взагалі її не мати (окремі скелі, дерева, гроти, виходи порід тощо)⁴. Okремі ж пам'ятки природи України (скелі, печери, виходи порід, гроти, відслонення, опорні розрізи, складки, флексури, стратотипи, насуви тощо) за своєю суттю є нічим іншим, як корисними копалинами загальнодержавного значення або специфічною формою їх залягання (знаходження). Ось, наприклад, така пам'ятка природи місцевого значення, як Кам'яна Багачка (інші назви – «Закам'яніла Багачка», «Зачарована Скеля») ⁵ складається з пісковиків, які, як відомо, належать до Переліку корисних копалин загальнодержавного значення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 грудня 1994 року № 827. Із цього випливає, що вилучення цих мінеральних утворень (як складових частин зазначеної пам'ятки природи) із природного середовища є нічим іншим, як злочином, передбаченим ч. 3 ст. 240 КК України.

При цьому неважко помітити, що в розглядуваному випадку незаконне видобування корисних копалин відбувається не стільки «на» об'єкті природно-заповідного фонду (як певній території, на якій було вчинене суспільно небезпечне діяння або настав злочинний результат) скільки «щодо» нього самого. Ті ж матеріальні цінності, з приводу яких або шляхом безпосереднього впливу на які вчинюється злочинне діяння, наука кримінального права називає вже не місцем вчинення злочину, а його предметом [8, с. 110-111]. Загалом же на сьогодні в Україні налічується понад 400 геологічних пам'яток природи, переважна більшість яких є корисними копалинами загальнодержавного зна-

³ Рішення про створення територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення приймаються Президентом України, а місцевого значення – обласними радами. Для інформування населення та природокористувачів про межі територій та об'єктів природно-заповідного фонду, їх категорію та основні відомості про режим і правила поведінки у межах зазначених об'єктів використовуються інформаційні та охоронні знаки, обов'язковою ознакою яких має бути наочність. Такі знаки повинні розміщуватись у місцях найбільш можливої появи відвідувачів, бути помітними на місцевості та певною мірою контрастними за кольором і формою [5]. До встановлення меж територій та об'єктів природно-заповідного фонду в природі їх межі визначаються відповідно до проектів створення таких територій й об'єктів.

⁴ Мається на увазі те, що хоча ці об'єкти й розташовані на певній території, однак під охорону береться не вона, а сам об'єкт (камінь, скеля, дерево тощо), що на ній розташований.

⁵ Розташована на правому схилі долини річки Путили, біля села Усть-Путили Путильського району Чернівецької області.

чення або специфічною формою їх залягання (знаходження)⁶, а отже, й потенційним предметом злочину, передбаченого ч. 3 ст. 240 КК України.

Звичайно, хтось може зауважити, що наведений вище підхід не повною мірою узгоджується з текстом ч. 3 ст. 240 КК України, адже в ній йдеться виключно про незаконне видобування корисних копалин загальнодержавного значення, вчинене «на» територіях чи об'єктах природно-заповідного фонду, тобто про певне місце вчинення злочину. Заздалегідь парируючи такі закиди, хотілося б навести два основних контраргументи.

По-перше, слід відзначити, що ознака «вчинені на територіях чи об'єктах природно-заповідного фонду» введена законодавцем у «ранг» кваліфікуючої через те, що зазначене посягання відбувається не лише на встановлений законодавством порядок використання корисних копалин загальнодержавного значення, а й на встановлений порядок охорони, відтворення і використання об'єктів природно-заповідного фонду України (про це йтиметься нижче). Саме в цьому законодавець вбачає значне підвищення типової суспільної небезпеки розглядуваного кваліфікованого виду злочину. Незаконне ж видобування корисних копалин загальнодержавного значення, вчинене «щодо» об'єктів природно-заповідного фонду, цілком відповідає такій логіці законодавця.

По-друге, коли ми говоримо про те, що окремі геологічні пам'ятки природи є предметом цього злочину, то навмисно (щоб уникнути плутанини) випускаємо з виду ту важливу обставину, що в переважній більшості випадків (але не завжди) ці ж пам'ятки природи є й місцем його учинення. В таких випадках взагалі немає жодного протиріччя між висловленим нами підходом та текстом ч. 3 ст. 240 КК України.

Ураховуючи вищевикладене, вважаємо, що незаконне видобування корисних копалин загальнодержавного значення, вчинене на територіях чи об'єктах природно-заповідного фонду, – це *протиправне вилучення корисних копалин загальнодержавного значення, що відбувається: а) на територіях чи об'єктах природно-заповідного фонду України (місце вчинення злочину); б) щодо об'єктів природно-заповідного фонду України, які за своєю суттю є корисними копалинами загальнодержавного значення або специфічною формою їх залягання (предмет злочину)*.

Встановлення змісту розглядуваної кваліфікуючої ознаки та її місця (місць) в законодавчій моделі складу злочину «незаконне видобування корисних копалин» дозволяє перейти до аналізу основних питань кримінологічної обґрунтованості закріплення у ч. 3 ст. 240 КК України саме такої ознаки.

Загалом у теорії кримінального права висувається три основні вимоги до змісту будь-якої кваліфікуючої ознаки: 1) вона повинна істотно впливати на ступінь суспільної небезпеки діяння; 2) бути відносно поширеною, однак не характерною для більшості

⁶ До найбільш відомих таких геологічних пам'яток природи слід віднести: скелю «Камінь-Велетень» (Львівська область), що складається з вапняковистого пісковика; скелю «Чотири Брати» (Житомирська область), що складається з граніту; скелю «Протяті камені» (Чернівецька область), що складається з пісковика; скелю «Радіонову» (Черкаська область), що складається з граніту; «Урицькі скелі» (Львівська область), що складаються з пісковика; «Кременецькі гори» (Тернопільська область), що містять крейду, вапняк, піски тощо; Висачківський соляний купол (Полтавська область), що містить діабаз і сіль кам'яну; «Соколинні гори» (Рівненська область), що складається переважно з граніту та гнейсу; «гори Артема» (Донецька область), що складаються переважно з крейди та вапняку; печеру «Оптимістична» (Тернопільська область), що утворена з гіпсу та містить вапняк у вигляді сталактитів; печеру «Атлантида» (Хмельницька область), що утворена з гіпсу та містить вапняк у вигляді сталактитів і сталагмітів; «Солотвинський соляний шток» (Закарпатська область), утворений покладами високоякісної кам'яної солі; масив «Кам'яні могили» (Донецька та Запорізька області), що утворений із граніту, а також сотні відслонень різноманітних мінеральних утворень (корисних копалин загальнодержавного значення), їх виходів та опорних розрізів, десятки масивів, останців, печер, складок, флексур, стратотипів, насувів тощо.

злочинів цього виду; 3) повинна мати відношення до злочину в цілому, а не лише до особи винного [1, с. 177-244; 9, с. 43-49; 10, с. 181-193].

Починаючи з першої та найважливішої вимоги до змісту кваліфікуючої ознаки, слід відзначити, що **незаконне видобування корисних копалин загальнодержавного значення, вчинене на територіях чи об'єктах природно-заповідного фонду**, характеризується підвищеним рівнем суспільної небезпеки порівняно зі злочином, передбаченим ч. 2 ст. 240 КК України, адже, вчиняючи таке діяння, винний порушує не лише встановлений законодавством порядок використання корисних копалин загальнодержавного значення, а й порядок охорони, відтворення та використання об'єктів природно-заповідного фонду України⁷. Порушення ж порядку охорони, відтворення та використання об'єктів природно-заповідного фонду України, у свою чергу, може спричинити повне або часткове знищення ландшафтного чи біологічного різноманіття, генофонду тваринного чи рослинного світу, суттєво порушити загальний екологічний баланс, створити перешкоди для фонових моніторингу навколишнього природного середовища, наукового вивчення процесів, що відбуваються під впливом антропогенного втручання, тощо. Ураховуючи таку «додаткову» антисоціальну спрямованість проявів незаконного видобування корисних копалин загальнодержавного значення, вчиненого на територіях чи об'єктах природно-заповідного фонду, маємо всі підстави стверджувати, що розглядуваний кваліфікований вид незаконного видобування корисних копалин дійсно характеризується підвищеною суспільною небезпекою, а отже, й цілком обґрунтовано знайшов своє закріплення в межах ч. 3 ст. 240 КК України. Такої ж думки дотримується й Н.В. Нетеса [6, с. 158; 7, с. 223].

Як свідчить емпіричний матеріал, незаконне видобування корисних копалин загальнодержавного значення, вчинене на територіях чи об'єктах природно-заповідного фонду, є й відносно поширеним явищем, однак не характерним для більшості злочинів цього виду⁸.

Крім того, ознака «вчинене на територіях чи об'єктах природно-заповідного фонду» в досліджуваному кваліфікованому складі злочину має відношення до злочину в цілому, а не лише до особи винного.

Із викладеного випливає, що розглядувана кваліфікуюча ознака відповідає найважливішим вимогам щодо *змісту* тих ознак, що використовуються для конструювання кваліфікованих складів злочину.

Поряд із цим слід відзначити, що *форма опису* цієї кваліфікуючої ознаки в межах ч. 3 ст. 240 КК України є далеко неідеальною.

По-перше, слід звернути увагу на те, що безпосередньо в тексті ч. 3 ст. 240 КК України йдеться про вчинення такого діяння виключно «на» територіях чи об'єктах природно-заповідного фонду. При буквальному тлумаченні цієї ознаки (як це, до речі, й робить Н.В. Нетеса) виходить, що вона стосується виключно місця вчинення злочину. Між тим, як вже було встановлено нами вище, незаконне видобування корисних копалин загальнодержавного значення, яке одночасно порушує і встановлений законодавством порядок використання корисних копалин загальнодержавного значення, і порядок охо-

⁷ Детальний аналіз положень ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища», ЗУ «Про природно-заповідний фонд України» та низки підзаконних актів у цій сфері дозволяє нам однозначно стверджувати, що на сьогоднішній день видобування корисних копалин загальнодержавного значення на територіях і об'єктах природно-заповідного фонду України є категорично забороненим і таким, що може негативно вплинути на їх охорону, використання та збереження.

⁸ Проведене нами кримінологічне дослідження, здійснене за результатами аналізу судової практики застосування ч. 3 ст. 240 КК України, дозволяє стверджувати, що незаконне видобування корисних копалин загальнодержавного значення, вчинене на територіях чи об'єктах природно-заповідного фонду, має місце приблизно у 2-4% всіх випадків незаконного видобування корисних копалин.

рони, відтворення та використання об'єктів природно-заповідного фонду України, може відбуватися й у тому випадку, коли окремі об'єкти природно-заповідного фонду України виступають предметом цього злочину. Диспозиція ж ч. 3 ст. 240 КК України цієї важливої обставини не відбиває.

По-друге, опис такої кваліфікуючої ознаки, як «вчинені на територіях чи об'єктах природно-заповідного фонду», є відносно адекватним лише до тих пір, поки українським законодавством категорично заборонене **будь-яке** видобування корисних копалин загальнодержавного значення **на будь-яких** територіях чи об'єктах природно-заповідного фонду України. Якщо ж в межах українського регулятивного законодавства будуть дозволені окремі види видобування корисних копалин загальнодержавного значення (піску, вапняку, гіпсу тощо) на якихось конкретних територіях чи об'єктах природно-заповідного фонду України (наприклад, на територіях заказників, якщо це не суперечить цілям і завданням, передбаченим положенням про заказник), то розглядувана ознака автоматично перетвориться у черговий недолік кримінального закону⁹. Це пов'язано з тим, що в реальній дійсності такі діяння характеризуватимуться типовою (звичайною) суспільною небезпекою (бо не посягатимуть на порядок охорони, відтворення та використання об'єктів природно-заповідного фонду України), однак при цьому все рівно потребуватимуть кваліфікації за ч. 3 ст. 240 КК України, тобто як злочин з підвищеним рівнем суспільної небезпеки та, відповідно, караності. Така ситуація суперечитиме не лише принципам кримінального права, загальним засадам призначення покарання, а й здоровому глузду.

Висновки. Ураховуючи викладене та беручи до уваги антисоціальний зміст розглядуваного кваліфікованого виду незаконного використання корисних копалин загальнодержавного значення, **пропонуємо** у ч. 3 ст. 240 КК України термінологічний зворот «вчинені на територіях чи об'єктах природно-заповідного фонду» замінити словами «поєднане з порушенням порядку охорони, відтворення або використання об'єктів природно-заповідного фонду України».

Список використаних джерел:

1. Лесниевски-Костарева Т.А. Дифференциация уголовной ответственности. Теория и законодательная практика / Т.А. Лесниевски-Костарева. – М. : Издательство НОР-МА, 1998. – 296 с.
2. Козаченко И.Я. Преступления с квалифицированными составами и их уголовно-правовая оценка / И.Я. Козаченко, Т.А. Костарева, Л.Л. Кругликов. – Екатеринбург : Изд-во Уральской государственной юридической академии, 1994. – 60 с.
3. Гуторова Н.О. Проблемы кримінально-правової охорони державних фінансів України : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / Н.О. Гуторова. – Х., 2002. – 459 с.
4. Ковтун О.М. Правова охорона територій та об'єктів природно-заповідного фонду України : навчальний посібник / О.М. Ковтун. – К. : Прецедент, 2010. – 229 с.
5. Положення про єдині державні знаки та аншлаги на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду України : затверджене наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України 29 березня 1994 року № 30 [Електронний ресурс] / Міністерство охорони навколишнього природного середовища України // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0072-94>.

⁹ Ось, наприклад, у російських засобах масової інформації досить часто з'являються повідомлення про те, що ті чи інші органи місцевої влади дозволяють видобування корисних копалин на особливо охоронюваних територіях Російської Федерації [11]. Така ситуація наштовхує на думку про необхідність в Україні вже зараз демонструвати більш «гнучкий» і «практичний» підхід до опису розглядуваної кваліфікуючої ознаки в межах ч. 3 ст. 240 КК України.

6. Нетеса Н.В. Кримінальна відповідальність за порушення правил охорони або використання надр : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / Нетеса Наталія Володимирівна. – Х., 2012. – 233 с.
7. Нетеса Н.В. Кримінальна відповідальність за порушення правил охорони або використання надр / Н.В. Нетеса. – Х. : Право, 2013. – 304 с.
8. Музика А.А. Предмет злочину: теоретичні основи пізнання: монографія / А.А. Музика, С.В. Лащук – К. : ПАЛИВОДА А.В., 2011. – 192 с.
9. Кругликов Л.Л. О конструировании квалифицированных составов преступлений / Л.Л. Кругликов // Правоведение. – 1989. – № 1. – С. 43–49.
10. Кругликов Л.Л. Дифференциация ответственности в уголовном праве / Л.Л. Кругликов, А.В. Василевский. – СПб. : Издательство «Юридический центр Пресс», 2002. – 300 с.
11. Власти Краснодарского края разрешили добычу доломитов на территории заказчика / Новости Ростехнадзора // Протос Экспертиза. – Режим доступа : <http://www.fsetan.ru/about>.

ЧОВГАН В. О.,

аспірант кафедри кримінології
та кримінально-виконавчого права
(Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого)

УДК 343. 8

ПРАВООБМЕЖЕННЯ ЗАСУДЖЕНИХ, ЩО ОБУМОВЛЕНІ ІЗОЛЯЦІЄЮ: ДОЦІЛЬНІСТЬ ВІОКРЕМЛЕННЯ

У статті проводиться критичний аналіз концепції фактичних правообмежень або так званих обмежень, що витікають з факту ізоляції. Сформульовано аргументи, які підтверджують її необґрунтованість, відсутність потенціалу для створення бар'єру для необґрунтованого правообмеження прав засуджених. Продемонстровано, що їх сукупність разом із нюансами кримінального права свідчить про необґрунтованість цієї концепції та можливість негативних наслідків для теорії правового статусу засуджених у разі її прийняття вітчизняною теорією та практикою.

Ключові слова: правообмеження, права засуджених, обмеження прав, засуджені, кримінально-виконавче право, ізоляція.

В статье проводится критический анализ концепции фактических правоограничения или так называемых ограничений, следующих из факта изоляции. Сформулированы аргументы, подтверждающие ее необоснованность, отсутствие потенциала для создания барьера для необоснованного ограничения прав осужденных. Продемонстрировано, что их совокупность вместе с нюансами уголовного права свидетельствует о необоснованности этой концепции, обозначена возможность негативных последствий для теории правового статуса осужденных в случае ее восприятия отечественной теорией и практикой.

Ключевые слова: правоограничения, права осужденных, ограничения прав, осужденные, уголовно-исполнительное право, изоляция.

